

گفت و گو با عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد: دانشگاه به جای «مدیر آب» «مهندس آب» تولید می کند

طبیعی نیز کیفیت آب، کمیت آب و اکوسیستم است که یک مدیر باید این فضاها را بداند تا بتواند آب را مدیریت کند، تأثیرش مدیریت پایدار منابع آب است.

مدیریت پایدار منابع آب که یک مدیریت راهبردی است با توجه به همین مولفه‌ها شکل می‌گیرد و هر کدام زیر موضوعات مختلفی دارد مثلاً در بخش اقتصاد ارزش گذاری آب، قیمت آب تجدیدپذیر و تجدیدنپذیر را خواهیم داشت.

به خاطر داشته باشیم، یک برنامه راهبردی متوازن، ترتیبی و تدریجی می‌باشد که مبتنی بر جامع‌نگری، یکپارچگی و مشارکت است؛ این برنامه راهبردی بایستی در همه سطوح برای مردم و مسئولین قانع‌کننده باشد.

علاوه بر این بایستی یک مدیریت تحول به معنی حرکتی گام به گام از وضعیت بحرانی به وضعیت تعادل داشته باشیم، باید بپذیریم که از همین الان با مقداری مقاومت روبه‌رو خواهیم شد؛ علاوه بر این‌ها بایستی عاجلانه اقدام کرد، نبایستی بگذاریم زمان بگذرد.

مصادیقی از این مدل‌ها و مولفه‌ها که توضیح دادید، در حوزه آب بفرمایید.

مثلاً در فرهنگ‌سازی می‌خواهیم کار کنیم، یا تغییرات قانونی یا ظرفیت سیستم خود، یک محور است، سیستم تا قبل از این، مدیریت سازه‌ای انجام می‌داده‌است، فردا باید یک مدیریت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را انجام بدهد؛ مدیر سازه‌ای برای فردا مناسب نیست، این‌ها باید آموزش ببینند یا تغییر کنند اگر کسی بازنشسته شد، به جایش روانشناس و جامعه‌شناس به کار گرفته شود.

همه این مواردی که گفتید را می‌توان مدیریت یک پارچه آب دانست، چون وزارت نیرو که با نگاه تولید برق و جهاد کشاورزی هم تولید محصول است. کسی به خود آب نگاه نمی‌کند! در این میان برخی معتقدند مدیریت آب به دلیل حجم ۹۲ درصدی آن که در دست بخش کشاورزی است باید به وزارت جهاد کشاورزی واگذار شود؟

درد ما با این هم حل نمی‌شود، مهم یکپارچگی است یعنی همه منابع و مصارف باید با هم دیده شود تا حالا ما چنین کاری نکردیم؛ یک مثال بزنم، چند ماه قبل ۴۴ حلقه چاه برای شرب مشهد زده شد، دشتی که آب در آن هر روز پایین‌تر می‌رود؛ الان بعضی از کشاورزها با نگاه بدبینانه می‌گویند که قانون توزیع عادلانه آب توطئه است، هرچند من موافق نیستم اما برخی می‌گویند این قانون ریشه کشاورزی رازد.

در همین مشهد، شهرداری با بودجه ۸ هزار میلیاردی نمی‌تواند برود ۴۴ حلقه چاه بخرد یا شرکت آبفا که ۱۲ میلیارد حق انشعاب از یکی از پروژه‌های عمرانی مشهد گرفته، نمی‌تواند چنین کاری بکند؟ آیا آن کسی که چاهش را بستیم و براساس آب زندگی‌اش را بنا کرده است، حقی ندارد؟

مهدی پناهی | اگر اشکالی هست به همه بر می‌گردد، حتی من دانشگاهی که تاکنون رشته مدیریت منابع آب نداشته‌ام و هنوز هم نداریم. این باور صادقانه دکتر کامران داوری، دانشیار و مدیر سابق گروه علوم و مهندسی آب دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی درباره بحران آب است. او معتقد است دانشگاه کاری نکرده و مسئولین هم همان چیزی را اجرا می‌کنند که از دانشگاه یاد گرفته‌اند. داوری مهمترین دغدغه خود را نبود تخصص مدیریت آب در کشور می‌داند و می‌گوید «من هم متخصص آب نیستم، علاقه‌مند به آب هستم.» اما با این احوال او فعالیت‌های زیادی در قالب جمعیت ناجیان آب، اتاق فکر آب استان خراسان رضوی، کار گروه‌های آب و رسانه، حکمرانی آب، آب‌پایداری و شب آب خراسان داشته است. در ادامه مشروح گفت‌وگوی رصد را با این عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد درباره مدیریت و استراتژی‌های ضروری در بخش آب بخوانید.

رسیده‌اند که مدیریت آب درست نمی‌شود مگر این که بدانیم از طرف قضیه آب کیست و چه کسی مصرف می‌کند.

نکته دیگر این است که اقلیم ما در حال عوض شده است، ما قبلاً برف داشتیم و الان کمتر شده؛ تبخیر ۷۰ درصد بوده اما الان ۸۵ درصد شده است؛ شنیده‌اید که بارش خیلی کم نشده است اما رواناب ۴۰ درصد کم شده، دلیلش همین تبخیر است. ریزگردها از کجا آمده‌اند؟ از خشکی آمده‌اند چون اتصال ذرات خشک، آب است، به محض کاهش رطوبت دچار ریزگردها می‌شویم.

الان نحوه مدیریت‌ها، مدیریت بحران هم نیست بلکه مدیریت پس از بحران است، بنابراین من دانشگاهی هم مقصر هستم.

اشاره کردید مدیریت آب فضایی بین محیط انسانی و محیط طبیعی است، منظور تان چیست و درک این موضوع چه کمکی به بحران آب خواهد کرد؟

محیط انسانی شامل مولفه‌های حکمرانی، اقتصاد و ارزش‌ها و معیارهای اجتماع و محیط

با توجه به شرایط امروز و بحران آب به نظر می‌رسد، به جای مدیریت آب عمدتاً مدیریت آمار و مهندسی آب صورت می‌گیرد. تأثیر این نگاه در بحران آب چیست؟

اگر اشکالی هست به همه بر می‌گردد، حتی من دانشگاهی که تاکنون رشته مدیریت منابع آب نداشته‌ام و هنوز هم نداریم؛ پیشنهاد راه‌اندازی این رشته بعد از سه سال پیگیری، تازه در تهران تصویب شده است، مدیر آب باید فارغ التحصیل چنین رشته‌ای و دارای تخصص مدیریت آب باشد، ما نباید از کسی که عمران، آب‌های زیرزمینی یا آبیاری خوانده انتظار داشته باشیم که بتواند از پس مسائل پیچیده آب بربیاید.

فضای مدیریت آب بین دو موضوع است فضای انسانی و فضای طبیعی، در هر فضا سه مولفه داریم که مدیر آب باید این‌ها را درک کند و نسبت به آن‌ها عادلانه موضع بگیرد در صورتی که مدیران ما تاکنون مهندس بودند نه مدیر. در دنیا متخصصین هیدرولیک به دنبال تحلیل کنشگران رفتند چون به این نتیجه